

DOI : 10.33274/2079-4762-2018-44-2-18-25

УДК [314.15:331.522.5 (477)]:339.9 (045)

Калініченко Д. Р.,
аспірант,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kalinichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4785-5765

Запорожець Ю. В.,
студентка

e-mail: jylua987@gmail.com

МИГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

UDC [314.15:331.522.5 (477)]:339.9 (045)

Kalinichenko D. R.,
PhD student,
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Krivyi Rih, Ukraine
kalinichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4785-5765
e-mail: jylua987@gmail.com

Zaporozhets Yu. V.,
Student

UKRAINE LABOR MIGRATION IN GLOBALIZATION CONDITIONS

***Мета.** Мета статті — здійснити аналіз трудової міграції населення України та розглянути її проблеми за останні роки.*

***Методи.** При виконанні статті було використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, такі як метод аналізу та синтезу, метод теоретичного узагальнення, метод порівняння, статистичний метод, метод аналізу результатів діяльності та ін.*

***Результати.** У статті розглянуто поняття зовнішньої міграції робочої сили та її вплив на розвиток держави. Визначено основні чинники, що викликали трудову міграцію населення у 2015–2018 роках та причини її зростання. Висвітлено основні країни-реципієнти та кількість грошових переказів мігрантами до України в динаміці за 2015–2018 рр., що є позитивним наслідком та впливає на економічне зростання. Розглянуто, до яких країн населення виїжджає на короткостроковий період, а до яких — на довгостроковий. Визначено головні причини виїзду працездатного населення закордон, такі як рівень безробіття в Україні (що спричинено скороченням робочих місць) та низька заробітна плата. Порівняно рівень заробітної плати в Україні та в провідних країнах світу, до яких прагнуть потрапити на заробітки українці. Визначено країни, до яких останнім часом найбільше від'їжджають мігранти. Висвітлено вплив зовнішніх трудових міграцій на вітчизняний ринок праці на основі аналізу кількості безробітного економічно активного населення віком 15–70 років. Виявлено основні позитивні та негативні наслідки міграційних процесів для держави. Визначено вплив міграції на культурний аспект життя українців як наслідок перебування в інших країнах світу. Зроблено висновки на основі аналізу міграційних процесів в Україні через втрату висококваліфікованих кадрів та запропоновано заходи боротьби зі зростанням міграції й рівня безробіття в Україні.*

***Ключові слова:** міграція, трудова міграція, робоча сила, грошові перекази, заробітна плата, мігранти.*

Постановка проблеми. Зі стрімким розвитком економік провідних країн світу, зростанням кількості робочих місць та заробітної плати гостро постає питання міграції робочої сили до цих країн. Відтік висококваліфікованих кадрів з України стрімко зростає і вже набув загрозливих показників, які створили одну із серйозних загроз національній безпеці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок до розуміння поняття трудової міграції та аспектів врегулювання її наслідків зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. В. Івахнюк [3], О. В. Астрахова [4], В. Геєць, С. Злупко, А. Костенко, В. Капітан [5], О. А. Грішнова, О. А. Малиновська, О. Ю. Ніколаєць [10] та ін.

Мета статті — аналіз сучасного стану ринку праці в Україні (в розрізі міграції робочої сили та рівня безробіття) й надання пропозицій щодо вирішення наявних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна міграція робочої сили є неминучим явищем в ХХІ ст., оскільки глобалізація міжнародного ринку праці забезпечила збільшення пропозиції праці та попит робочої сили.

Міграція — це переміщення через кордон політичної або адміністративної одиниці на визначений мінімальний період часу, що включає рух біженців, переміщених осіб, економічних мігрантів тощо [1]. Міжнародна організація з міграції (МОМ) пропонує таке визначення: «міграція — це процес переміщення населення через міжнародний кордон або в межах країни; вона охоплює будь-який вид переміщень незалежно від їх тривалості, складу чи причин; міграція включає пересування біженців, переміщених осіб, виселених людей та економічних мігрантів» [2]. Це визначення найбільш повно характеризує міграційні процеси, що мають місце в умовах глобалізації. На думку деяких вчених, у сучасному світі навіть сформувалась глобальна міграційна взаємозалежність між державами [3, с. 26]. Така ситуація викликає необхідність подальшого врегулювання зовнішніх міграційних рухів населення як на державному, так і на міждержавному рівні. Країни-донори повинні розробити комплексні заходи запобігання відтоку висококваліфікованих фахівців. На сьогоднішній день для України є актуальною вказана проблема.

Загалом причини міграції поділяють на два види: загальні та специфічні. До загальних відносяться такі, як нерівність економічного розвитку країн, інтернаціоналізація господарського життя, політична й економічна нестабільність у державі. Щодо специфічних, то вони включають в себе нестачу трудових ресурсів у певних кваліфікаціях та спеціальностях, відмінність у заробітній платі та якості життя, надлишок робочої сили в країнах-експортерах [4, с. 4–5].

Під трудовою міграцією розуміють переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць держави (внутрішня трудова міграція) [5, с. 478].

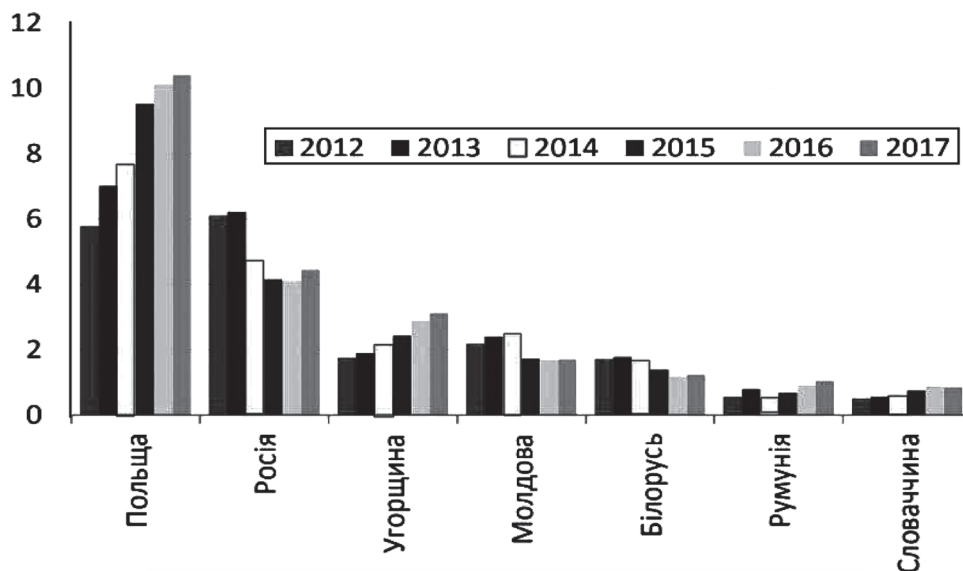
ООН зазначає, що міграція є неминучим і потенційно вигідним компонентом сучасного життя кожної країни чи регіону світу. Трудова міграція стала в нашій державі об'єктивною реальністю. Деякі експерти й дослідники називають Україну одним із найбільших донорів робочої сили в Європі [6]. Так, з останнього перепису населення у 2001 році, за даними Держприкордонслужби, з України виїхало 6,3 млн. українців, які перетнули кордон і не повернулися назад. З них 3 млн. виїхало і не повернулося з Росії, а решта — з країн ЄС.

Водночас трудова міграція до Росії, за даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), має переважно короткостроковий характер: близько 60 % мігрантів працюють на території Росії обмежений термін [7, с. 13]. Це обумовлено визначенням російськими владними структурами 90-денного терміну перебування трудових мігрантів на території РФ без виїзду поза межі країни. Такий термін, найбільш вірогідно, був визначений саме для обмеження тривалого працевлаштування трудових мігрантів на території РФ. Водночас до країн ЄС з України виїжджають переважно довгострокові мігранти — до Польщі 67,6 % від загальної кількості українських мігрантів до цієї країни, до Чеської Республіки — 77,3 %, до Італії — 87,2 % [7, с. 13]. Притому кількість українських трудових мігрантів до Польщі останнім часом різко зросла. Так, тільки протягом першого півріччя 2017 р. для них було видано 750 тис. запрошень. А протягом 2018 р. їх кількість могла сягнути 3 млн. [8].

Найбільше українців виїжджає до Польщі й працює у сфері сільського господарства та будівництві через близьке культурне поле й легкість адаптації. Друге місце посіла

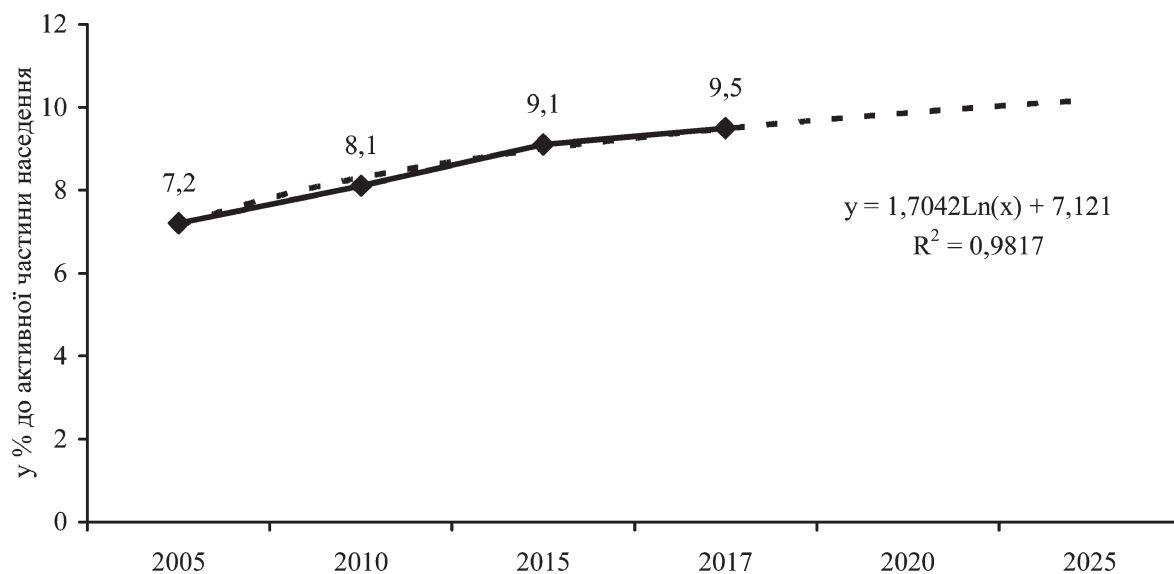
Росія, але через напруженість політичної та економічної ситуації мігрантів стало менше. На третьому місці Угорщина.

Найбільші потоки трудової міграції з України, за даними Державної служби статистики, були на Кіпр, в Польщу, Німеччину, Велику Британію, Грецію, Панаму, США та Нідерланди. Головною причиною виїзду українців закордон є низька заробітна плата та зростання рівня безробіття (рис. 1).

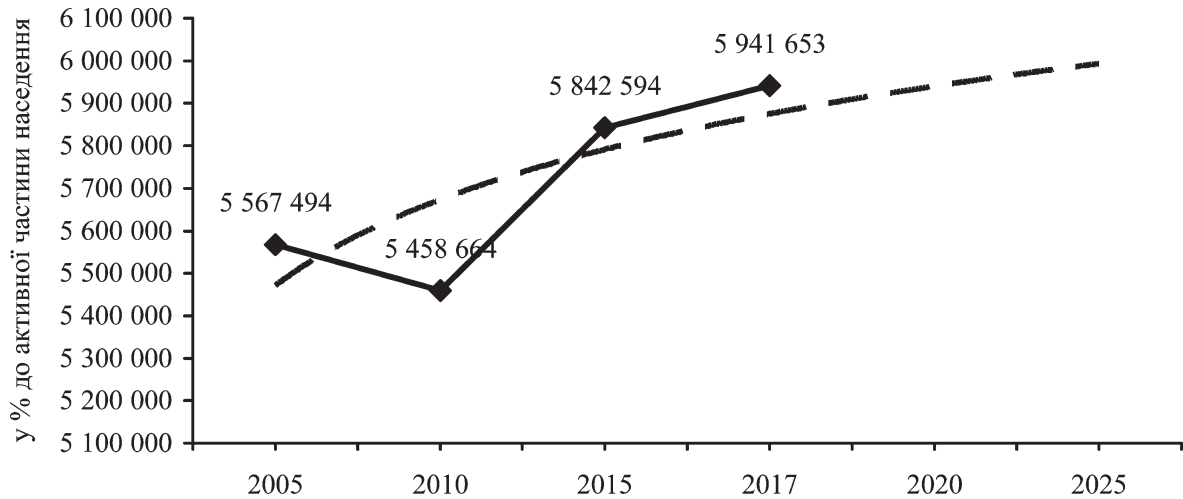
Рисунок 1 — Виїзд громадян України до країн-сусідів, млн. осіб (складено авторами на основі [9])

Для аналізу взаємозв'язку та взаємовпливу міграційних процесів і рівня безробіття в державі необхідно дослідити кількість безробітного населення та його зміну за останні роки у відсотках до економічно активного населення у віці 15–70 років (рис. 2) і кількість мігрантів з України (рис. 3).

Рисунок 2 — Рівень безробіття в Україні у % до активної частини населення у віці 15–70 років за 2005–2017 рр. та прогноз на 2020–2025 рр. (складено авторами на основі [11])

Як видно з рис. 2, протягом 2005–2017рр. в Україні відбувалось зростання рівня безробіття з 7,2 % до 9,5 %. Тож прогнозні значення на майбутні роки свідчать про подальше зростання безробіття. Відповідно до зростання рівня безробіття в країні зростає кількість мігрантів протягом 2005–2017рр. та прогноз цього показника на майбутні періоди (рис. 3).

Рисунок 3 — Кількість мігрантів з України за 2005–2017 рр. та прогноз на 2020–2025 рр. (складено авторами на основі [13])

З використанням комп'ютерних програм економіко-статистичного моделювання було досліджено вплив рівня безробіття та розміру середньомісячної заробітної плати на число мігрантів з України; кореляційно-регресійне рівняння впливу має такий вид:

$$Y = 4437454,691590 + 313084,119339 \cdot X_1 - 170,336362 \cdot X_2 \quad (1)$$

При цьому коефіцієнт кореляції становить 0,849, а коефіцієнт детермінації 0,721. Обидва показники вказують на наявність досить щільного зв'язку та впливу аналізованих факторів на кількість мігрантів. З рівняння видно, що зростання безробіття (X_1) негативно впливає на кількість мігрантів, а зростання заробітної плати (X_2) має обернений ефект — сприяє зниженню міграції. Середнім значенням прогнозу кількості Українських мігрантів на наступний період за описаним вище підходом є 5 967 503 особи. З використанням отриманого кореляційно-регресійного рівняння (1) оцінимо вплив зміни кожного фактору на результуючий показник (кількість мігрантів) у табл. 1.

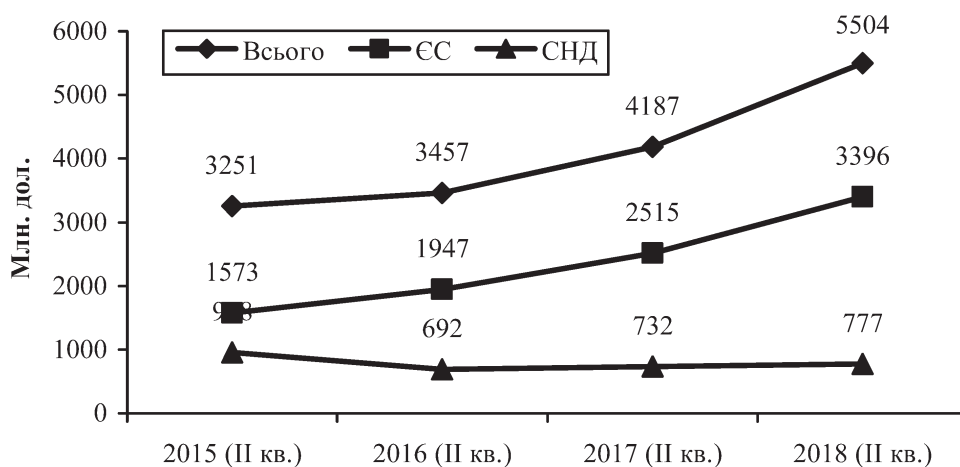
Таблиця 1 — Оцінка впливу факторів на трудову міграцію населення України (складено авторами)

Вид впливу	Значення фактора X_1 (рівень безробіття, %)	Значення фактора X_2 (середньомісячна заробітна плата, грн.)	Значення результуючого показника (прогнозне число мігрантів)	Оцінка впливу фактора (відхилення від стандартного значення)
Стандартні значення факторів (для 2017 р.)	9,5	8631,57	5941653	-
Зміна фактора X_1	9,2	8631,57	5847728	-93925
Зміна фактора X_2	9,5	9200	5844659	-96994
Зміна обох факторів	9,2	9200	5750734	-190919

З табл. 1 видно, що зниження рівня безробіття на 0,3 % впливає на скорочення кількості мігрантів на 93925 осіб (1,58 %). У свою чергу зростання середньомісячної заробітної плати на 568,43 грн. (6,58 %) призводить до зниження числа мігрантів на 96994 осіб (1,63 %). Під впливом зміни обох факторів кількість трудових мігрантів може скоротитись на 190919 осіб. Тобто задля запобігання зростанню міграційних потоків керівництву країни необхідно приймати ефективні дії із забезпечення зниження рівня безробіття, яке спричинене скороченням кількості робочих місць в Україні, та підвищення рівня заробітної плати.

Поглиблена в умовах війни на Донбасі економічна криза призвела до скорочення рівня середніх зарплат в Україні приблизно втричі. І якщо до 2014 р. у більшості областей України середня зарплата становила від 700 до 1200 дол. США, то вже наприкінці 2017 р. — близько 300—400 дол. За даними Національного банку України можна побачити, що економіка Польщі постійно зростає, а заробітна плата за різними видами діяльності перевищує українські в 4–6 разів. На сучасний момент у Польщі, наприклад, українські заробітчани отримують у середньому близько 700—1000 дол. щомісяця. До 2014 р. відмінності рівня оплати праці для багатьох категорій працівників в Україні та у країнах Східної Європи не були настільки помітними. Це й обумовило різке зростання рівня трудової міграції до країн Східної Європи. Іншим чинником були й перепони для українських трудових мігрантів щодо працевлаштування у Росії, а також принципове небажання частини з працівників виконувати роботу на території країни-агресора.

Позитивним наслідком зростання трудових мігрантів з України є збільшення ними грошових переказів у 2015–2018 роках, за даними НБУ станом на другий квартал кожного року (рис. 4).

Рисунок 4 — Динаміка переказів українських заробітчаних в Україні в 2015–2018 рр. (складено авторами на основі [9])

Національний банк України, використовуючи дані Держстату України, Нацбанку Польщі та Центробанку Росії, оцінив обсяги переказів у 2017 році від українців, які працюють за кордоном, у \$9,3 млрд, або у 8,3 % ВВП [9]. Також у Нацбанку стверджують, що довгострокова масова трудова міграція створює високі ризики і має негативний вплив на економічну безпеку держави, адже знижується потенційний рівень ВВП і створюється надмірний тиск на фінанси держави через відсутність сплати податків та соціальних внесків.

У звіті НБУ про фінансову стабільність сказано: «Приватні грошові перекази з-за кордону — важливе джерело надходження валюти в Україну. Вони забезпечують стійкість внутрішнього валютного ринку, підтримують споживання та заощадження». Так, доход на 1 особу складає в середньому 1015,93 дол. США.

Як стверджують дослідники, існують наслідки, які є двозначними (як позитивними, так і негативними) для української держави. До них можна віднести, наприклад, те, що трудова міграція, з одного боку, знімає напруженість на ринку праці в Україні, але з іншого — призводить до втрати значної кількості професіоналів. Подібне стосується культурного аспекту трудової міграції. Безперечно, українці «несуть у світ» свої традиції, звичаї, але багато з них, вивчаючи іноземну мову задля отримання високооплачуваної роботи, втрачають українську ідентичність [12, с. 481].

Висновок. На сьогоднішній день вплив трудової міграції на розвиток України є негативним. Відтік висококваліфікованої робочої сили є одним із наслідків збільшення безробіття та посилення економічної напруженості в країні. Для вирішення цієї проблеми необхідно:

- підвищувати рівень заробітної плати, який зараз майже не відчутний зі зростаннями темпів інфляції та є одним із найнижчих у Європі;
- посилювати тиск на мігрантів, адже це викликає лише соціальну напругу в країні, проводити соціальну рекламу для заохочення мігрантів залишатися працювати в Україні;
- створити належні умови праці, нові робочі місця для висококваліфікованого населення країни та молоді;
- підвищити податки на переміщення капіталу, що здатне знизити привабливість заробітку закордоном.

Оскільки оцінений ступінь впливу фактора безробіття на число мігрантів має прямий напрям впливу, то відповідне скорочення міграційних настроїв населення має відобразитись на зниження рівня безробіття. Для цього необхідно застосувати лише комплексне вирішення проблеми міграції робочої сили України, тобто реалізувати всі запропоновані рішення.

Список літератури / References

1. Офіційний портал ЮНЕСКО. URL : <http://en.unesco.org>.
Unesco. Available at: <http://en.unesco.org> (accessed 24 November 2018).
2. International Migration Law. Available at: <https://www.iom.int/international-migration-law> (accessed 25 November 2018)
3. Ивахнюк И. В. Развитие миграционной теории в условиях глобализации // Век глобализации. 2016. № 1–2. С. 26.
Ivahniuk, I. V. (2016). *Razvitie migracionnoj teorii v uslovijah globalizacii* [Developing of the migration theory in globalization context]. *Vek globalizacii* [Century of globalization], no. 1–2, pp. 26.
4. Астахова О. В. Трудова міграція та її наслідки // Праця і зарплата. 2011. № 36. С. 4–5.
Astahova, O. V. (2011). *Trudova mihratsiia ta yii naslidky* [Labor migration and its consequences]. *Pracia i zarplata* [Work and salary], no. 36, pp. 4–5.
5. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні // Ефективність державного управління. 2012. № 32. С. 474–481.
Kapitan, V. (2012). *Trudova mihratsiia yak aspekt problemy zainiatosti v Ukraini* [Labor migration as an aspect of the employment problem in Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia* [The Efficiency of Public Administration], no. 32, pp. 474–481.
6. Украина: Расширенный миграционный профиль. 2011. Построение миграционных партнерств (ПМП). URL : <http://mirpal.org/files/files/Ukraine--Extended-Migration-Profile%20RU.pdf>.
Migration Partnership Building (2011). *Ukraine: Extended Migration Profile*. Available at : <http://mirpal.org/files/files/Ukraine--Extended-Migration-Profile%20RU.pdf> (accessed 24 November 2018).
7. Міграція в Україні: факти і цифри. URL : http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf.
Migration in Ukraine: facts and numbers. Available at : http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf (accessed 24 November 2018).
8. У 2018 році в Польщі працевлаштуються 3 мільйони українців. URL : <http://ampua.org/novyny/u-2018-roci-v-polshhi-pracevlashtuyutsya-3-mil>.
In 2018, 3 million Ukrainians will be employed in Poland. Available at : <http://ampua.org/novyny/u-2018-roci-v-polshhi-pracevlashtuyutsya-3-mil> (accessed 26 November 2018).
9. Національний банк України : офіційний сайт URL : <https://bank.gov.ua>.
National bank of Ukraine. Available at : <https://bank.gov.ua> (accessed 26 November 2018).
10. Ніколаєць О. Ю. Вплив зовнішньої трудової міграції на розвиток економіки України // Економіка та держава. 2018. № 9. С. 87–90.
Nikolajec, O. Ju. (2018). *Vplyv zovnishnoi трудової mihratsii na rozvytok ekonomiky Ukrainy* [The External Labor Migration Impact on the Ukrainian Economy Development]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], no. 9, pp. 87–90.

11. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>. State Statistics Service of Ukraine. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 26 November 2018).

12. Wolowyna, O. Effect of the «4th» wave immigration on the language situation of person of Ukrainian ancestry in the United States // 36. матер. IV міжн. наук.-практ. конферен. «Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті», (Львів, 23–24 серп. 2013 р.) / Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою. Л. : Львівська політехніка. 2013. С. 478–485.

Wolowyna, O. (2013). Effect of the «4th» wave immigration on the language situation of person of Ukrainian ancestry in the United States. [The IV International Scientific and Practical Conference «World Ukrainianity as a factor in the establishment of Ukraine in the international community»], Lviv, pp. 478–485.

13. International migrant stock: The 2017 revision. URL : <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml>.

International migrant stock: The 2017 revision. Available at : <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml> (accessed 28 November 2018).

Цель. Цель статьи — провести анализ трудовой миграции населения Украины с детализацией ее проблем за последние годы.

Методы. При выполнении статьи были использованы общие и специальные методы научного познания, такие как метод анализа и синтеза, метод теоретического обобщения, метод сравнения, статистический метод, метод анализа результатов деятельности и др.

Результаты. В статье рассмотрено понятие внешней миграции рабочей силы и ее влияние на развитие государства. Определены основные факторы, вызвавшие трудовую миграцию населения в 2015–2018 годах, и причины ее роста. Освещены основные страны-реципиенты и количество денежных переводов мигрантов в Украину в динамике за 2015–2018 гг., что является положительным результатом и влияет на экономический рост. Рассмотрено, в какие страны население выезжает на краткосрочный период, а в какие — на долгосрочный. Определены основные причины выезда трудоспособного населения за границу, такие как уровень безработицы в Украине (что вызвано сокращением рабочих мест) и низкая заработная плата. Произведено сравнение уровня заработной платы в Украине и в ведущих странах мира, к которым стремятся попасть на заработки украинцы. Определены страны с наибольшим количеством мигрантов за последнее время. Освещено влияние внешних трудовых миграций на отечественный рынок труда на основе анализа количества безработного экономически активного населения в возрасте 15–70 лет. Выявлены основные положительные и отрицательные последствия миграционных процессов для государства. Определено влияние миграции на культурный аспект жизни украинцев как следствие пребывания в других странах мира. Сделаны выводы на основе анализа миграционных процессов в Украине из-за потери высококвалифицированных кадров и предложены меры борьбы с ростом миграции и безработицы в Украине.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, рабочая сила, денежные переводы, заработная плата, мигранты.

Objective. To carry out the analysis of Ukrainian population labour migration and the consideration of its problems in recent years.

Methods. The article used general and special methods of scientific knowledge, such as method of analysis and synthesis, method of theoretical generalization, method of comparison, the statistical method, analysis of results etc.

Results. The article deals with the concept of external migration of labor force and its influence on the development of the state. The main factors that caused the labor migration of the population in 2015–2018 and the reasons for its growth were determined. The main recipient countries and the number of money transfers by migrants to Ukraine in the dynamics of 2015–2018 are highlighted, which is a positive consequence and influences economic growth. It is considered to

which countries the population leaves for the short-term period, and to which the long-term. The main reasons for the outflow of able-bodied population abroad are determined, such as the unemployment rate in Ukraine (caused by job cuts) and low wages. The level of wages in Ukraine and in the leading countries of the world, which Ukrainians are seeking to earn, are comparatively. The countries most recently traveled by migrants are identified. The influence of external labor migrations on the domestic labor market is analyzed on the basis of analysis of the number of unemployed economically active population aged 15–70 years. The main positive and negative consequences of migration processes for the state are revealed. The influence on the cultural aspect of life of Ukrainians as a consequence of staying in other countries of the world is determined. The conclusions are based on the analysis of migration processes in Ukraine due to the loss of highly skilled personnel and measures to combat migration and unemployment in Ukraine.

Key words: migration, labor migration, labor force, remittances, wages, migrants.

Надійшла до редакції 28.11.2018

DOI : 10.33274/2079-4762-2018-44-2-25-34

УДК 338.48-027.543 (477)

Ніколайчук О. А.,
канд. екон. наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: nikolaichuk@donnuet.edu.ua

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

UDC 338.48-027.543 (477)

Nikolaichuk O. A.,
PhD in Economic
sciences

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: nikolaichuk@donnuet.edu.ua

COMPARATIVE ANALYSIS OF INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Мета. Мета статті — виявлення стану та перспектив розвитку міжнародного туризму в Україні в сучасних умовах.

Методи. Методологічним підґрунтям виступають: діалектичний метод наукового пізнання — для дослідження взаємозв'язків та історичного розвитку міжнародного туризму в Україні, загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, графічний метод, групування, порівняння — для визначення основних тенденцій стану міжнародного туризму, структурний аналіз — для оцінки структури міжнародного туризму за метою поїздки та географічної структури міжнародних туристичних потоків України.

Результати. Проаналізовано динаміку та сальдо міжнародних туристичних потоків в Україні. Проведено оцінку динаміки і структури виїзних та в'їзних туристичних потоків залежно від мотивації поїздки. Розглянуто обсяг і структуру туристичних потоків України за країнами походження. Виявлено неефективність зовнішньої туристичної діяльності України, що підтверджується перевищенням виїзних туристичних потоків над в'їзними. Встановлено, що в мотиваційній структурі зовнішніх туристичних потоків України переважає приватний туризм. Зафіксовано зниження темпів розвитку міжнародного туризму з 2014 року,